

making. In the field of criminal trial is a «court of jurors», in the civil justice is a court with participation of people's court and juror. At the same time, neither administrative nor economic judicial proceedings is not foreseen to some from the forms of direct participation of people during realization of justice, that limits constitutional principle of direct democracy substantially.

Keywords: *direct democracy, justice, court of jurors, associated judge.*

УДК 342.5

Ж. М. Пустовіт

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СПІВВІДНОШЕННЯ ФУНКЦІЙ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ФУНКЦІЯМИ ІНШИХ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Дана стаття присвячена аналізу політико-правових факторів, що впливають на співвідношення функцій Верховної Ради України з функціями інших вищих органів державної влади.

Таким чином, основними політико-правовими факторами, що лежать в основі співвідношення функцій Верховної Ради України з функціями вищих органів державної влади є, по-перше, місце Верховної Ради України в системі влади, що обумовлюється основним призначенням - бути виразником волі народу шляхом прийняття законів; обранням парламенту всенародно та його роллю щодо формування інших органів влади тощо; наявністю законодавчої влади, що є частиною делегованого народом суверенітету; представницьким характером цього органу, адже парламент представляє інтереси всього народу і здійснює свою діяльність від його імені через законотворення та інші функції.

По-друге, Конституція України враховуючи світовий досвід розвитку демократії, конституціоналізму та парламентаризму визначила основоположним принципом організації діяльності державної влади в Україні – принцип розподілу влади, що є самостійним і єдиним механізмом державної влади, що об'єднує всі гілки державної влади, з визначеними Конституцією та законами України різними функціями і повноваженнями, які вони реалізують на основі взаємообумовленості, взаємозалежності, взаємоузгодженості та взаємодії, спільною метою яких є реалізація єдиної влади в державі.

По-третє, основним фактором, що впливає на специфіку співвідношення функцій парламенту з іншими органами влади є форма державного правління, що переважно залежить від джерела верховної влади та порядку утворення органів державної влади.

Ключевые слова: *політико-правові фактори, Верховна Рада України, функції Верховної Ради України, принцип розподілу влади, форма державного правління.*

Постановка проблеми. Актуальність даної проблематики обумовлюється, насамперед тим, що різноспрямованість та складність владно-управлінських функцій держави зумовлюють значну кількість та різноманітність за своїми характеристиками видів органів державної влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблематика висвітлювалась у працях М. О. Баймуратова, Л. Т. Кривенко, В. Ф. Погорілка, В. Л. Федоренка, В. М. Шаповала, Ю. С. Шемшученка та ін.

Викладення основного матеріалу. В системі органів державної влади особливим статусом наділені вищі органи державної влади - глава держави, яким є Президент

України, парламент – Верховна Рада України та органи виконавчої влади, очолювані Кабінетом Міністрів України. До вищих органів держави належать вищі судові інстанції загальної і спеціальної компетенції - Верховний суд та Конституційний суд України тощо.

Проблема співвідношення функцій Верховної Ради України з функціями інших вищих органів державної влади є вельми актуальною в науці конституційного права України, оскільки функції є основним показником, що впливає на змістовно-сутнісну характеристику функцій Верховної Ради України та інших вищих органів державної влади.

Держава для виконання своїх функцій створює систему органів влади, на які покладає виконання частини своїх функцій і повноважень. Виходячи з цього, варто визнати, що функції держави тісно пов'язані з функціями вищих органів державної влади.

Кожна функція держави здійснюється шляхом реалізації сукупності всіх форм державної діяльності, а органи вищої державної влади здійснюють лише один вид загальнодержавної діяльності, що визначений Конституцією та законами України.

Таким чином, основною ознакою, що об'єднує всі вищі органи державної влади є те, що всі вони походять від функцій держави, а остання, в свою чергу здійснює між ними розподіл так, щоб вони працювали як єдиний механізм, що здійснює ці функції.

Функції органів публічної влади характеризуються певною стабільністю, зазнаючи змін лише завдяки радикальним політичним, економіко-соціальним перетворенням, зміні державної організації, її пріоритетів [1].

Висвітленню питання співвідношення функцій Верховної Ради України з функціями вищих органів влади об'єктивно має передувати аналіз політико-правових факторів, що лежать в основі такого співвідношення. До таких факторів варто віднести, насамперед визначене Конституцією України пріоритетне місце Верховної Ради України в системі вищих органів державної влади, принцип розподілу влад та форму державного правління.

Основне місце в системі вищих органів державної влади справедливо належить парламенту – Верховній Раді України, призначення, сутність і зміст діяльності якої визначають її функції, що певної мірою співвідносяться з функціями інших вищих органів державної влади.

Конституція України 1996 року на якісно новому рівні закріпила конституційно-правовий статус українського парламенту. Власне, стаття 75 Конституції України визначила, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України [2, с. 19].

На думку Л. Т. Кривенко дана норма має виключне значення, що виражається в тому, що вона представляє собою норму-дефініцію, яка дає визначення Верховної Ради. Значення даної норми віддзеркалює також її місце в розділі Основного Закону «Верховна Рада України», який вона відкриває, посідаючи в ньому перше місце [3, с. 50].

Основним елементом конституційно-правового статусу Верховної Ради України є її функції, які в певних межах і спосіб співвідносяться з функціями інших органів вищої державної влади.

Пріоритетне місце Верховної Ради України в системі вищих органів державної влади, обумовлено її основним призначенням – бути виразником волі народу шляхом прийняття законів; обранням парламенту всенародно та його роллю щодо формування інших органів влади тощо.

Професор Л. Т. Кривенко справедливо вважає, що обрання Верховної Ради народом в поєднанні з домінантним соціальним призначенням, представницьким

характером даного органу, а також інтегративністю його функцій зумовлюють важливість і обсяг компетенції парламенту. А це означає, що Верховна Рада України повинна посідати перше місце в системі поділу влади і відігравати в ній провідну роль [4, с. 250].

Прихильником позиції щодо домінуючої ролі парламенту в системі влад є професор В.С. Чіркін, який в своїй праці «Элементы сравнительного правоведения» справедливо визначив, що виконавча і судова влада хоча і мають свої сфери, однак діють на виконання і від імені закону [5, с. 69].

Парламент має законодавчу владу, яка є частиною делегованого народом суверенітету, тобто частиною суверенної народної влади, делегованої парламенту. Це надає парламенту представницького характеру, оскільки парламент діє безпосередньо від імені суверенного народу, за його дорученням і під його контролем [6, с. 110].

Конституційне визначення Верховної Ради України єдиним органом законодавчої влади означає те, що усі інші органи державної влади в Україні позбавлені права здійснювати функцію законотворення. Втім визначення Верховної Ради України як єдиного законодавчого органу в Україні є дещо недосконалим, оскільки такий підхід закріплює за парламентом лише таку функцію як законодавча, а така назва гілки влади в Конституції України як «Законодавча» не означає, що крім основної законодавчої діяльності представницький орган не виконує ніякої іншої діяльності. Не менш важливою функцією законодавчої влади є представницька, контрольна, установча тощо [7, с. 414].

Пріоритетність законодавчої влади, переважно, обумовлюється представницьким характером цього органу, адже парламент представляє інтереси всього народу і здійснює свою діяльність від його імені через законотворення та інші функції. Відповідно, народ, будучи носієм суверенітету і єдиним джерелом влади (див.: ст. 5 Конституції України) передає свої повноваження парламенту з метою здійснення ним законодавчої влади від його імені через обрання до нього народних депутатів України. Останні наділяються вільним депутатським мандатом.

На протязі XVIII-XIX ст. була сформована концепція народного представництва, яка може бути викладена як система наступних принципів: 1) народне представництво засновується конституцією; 2) народ як носій суверенітету уповноважує парламент здійснювати від його імені законодавчу владу; 3) з цією метою народ обирає до парламенту своїх представників; 4) член парламенту – представник усієї нації, а не тих, хто його обрав, і тому не залежить від виборців, не може бути ними відкликаний [8, с. 512-513].

Вітчизняний дослідник А. З. Георгіца абсолютно вірно зазначав, що законодавча влада посідає особливе місце в системі органів публічної влади. Вона визначає організацію діяльності виконавчої та судової влади і в такий спосіб відіграє свою орієнтовну роль стосовно цих гілок державної влади. У відносинах з іншими гілками державної влади, а також для визначення ролі законодавчої влади в суспільстві важливе значення має реальна, тобто фактична сила законодавчої влади. Зазвичай вважають, що в сучасних умовах у демократичних державах законодавча влада – це сильна влада [9, с. 100].

Основне місце в системі органів держави належить представницьким органам державної влади, які прямо реалізують волю народу, виражають її в державних рішеннях і забезпечують перетворення останніх в життя [10, с. 3].

На те, що вищі органи державної влади посідають особливе місце в системі державних органів звертала увагу В.І. Іванова. Вона зазначала, що це обумовлено головним завданням, що поставлено перед ними і полягає в вираженні волі народу, шляхом здійснення державної влади [11, с. 10].

Роль Верховної Ради України також була визначена Декларацією про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року, в розділі II якої було закріплено, що від імені всього народу може виступати виключно Верховна Рада Української РСР. Жодна політична партія, громадська організація, інше угруповання чи окрема особа не можуть виступати від імені всього народу України [12].

Існують і інші підстави, які є основоположними при визначенні статусу законодавчої влади як пріоритетної влади поміж інших. Так, на думку В. С. Журавського, особлива роль парламенту відводиться по причині того, що з-поміж вищих органів державної влади парламент – єдиний виборний орган, що обирається всенародно [6, с. 110].

Аргументом на користь особливого місця парламенту в системі органів державної влади є його роль у формуванні виконавчої і судової влади [6, с. 113].

Центральне місце парламенту в системі вищих органів влади обумовлюється також реалізацією парламентом України у 1996 році установчої функції шляхом прийняття Конституції – Основного Закону України.

Р. М. Максакова в монографії «Конституційно-правові проблеми організації та реалізації установчої влади в Україні» виділяє первинну і похідну установчу владу. Первинною установчою владою є народ, а установчою похідною владою є парламент. Автор абсолютно вірно говорить про те, що парламент може бути також суб'єктом первинної установчої влади [13, с. 132].

Наприклад, у рішенні Конституційного Суду України від 3 жовтня 1997 року зазначено, що прийнявши Конституцію України 1996 року, парламент здійснив установчу владу. В рішенні було визначено: «установча влада по відношенню до так званих встановлених влад є первинною: саме в Конституції України визнано принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову (частина перша статті 6) та визначено засади організації встановлених влад, включно законодавчої. Прийняття Конституції України Верховною Радою України означало, що у даному випадку установча влада була здійснена парламентом. Закони є актами встановленої Конституцією України законодавчої влади і, більше того, актами єдиного органу законодавчої влади - Верховної Ради України. Це зумовлює їх субординацію відносно Конституції України...» [14].

Р. М. Максакова стверджує, що парламент є похідним від народу і тут же сумнівається в тому, чи можна вважати прийняття Конституції реалізацією похідної установчої влади, оскільки у такому разі зникає відмінність між первинною та похідною установчими владами [13, с. 132].

Втім, автор обґрунтовує таку позицію наявністю установчої та установленої влади. Установча влада є первинною тому, що створює основні передумови функціонування публічної влади, запроваджує певні публічно-владні інститути та встановлює загальний порядок їх функціонування, таким чином передую цьому функціонуванню. Установлена влада – це влада, що функціонує, запроваджена і організована установчою владою, така, що є вторинною, визначена установчою владою та виявляється, зокрема, через законодавчу, виконавчу й судову владу, а також через систему інших публічних інститутів тощо. Законодавча влада є заснованою, тому вона має похідний, вторинний характер від установчої влади [13, с. 132].

Отже, підсумовуючи вищезгадане варто визначити, що 28 червня 1996 року Верховна Рада України прийняла Конституцію України та чітко визначила, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні народ, якому надано виключне право визначати та змінювати конституційний лад в Україні. Дане право не може бути узурповане державою, її органами і посадовими особами [2, с. 5].

Визначаючи місце парламенту в системі органів державної влади і відповідно

особливості співвідношення його функцій з функціями інших вищих органів державної влади, варто звернутися до змісту доктрини побудови державної влади, яка базується на двох підходах.

По-перше, примат парламенту визначається в тих країнах, де державна влада здійснюється на основі принципу суверенітету парламенту. Це – загальновизнане положення світової теорії парламентаризму [15, с. 31].

По-друге, доктрина щодо місця та ролі парламенту в системі вищих органів державної влади має відношення до державної влади, яка будується на основі принципу поділу влади, історія виникнення якого сягає в далеке минуле.

У історичній ретроспективі проблема розподілу повноважень між органами державної влади та співвідношення функцій гілок влади є актуальною вже не одне століття. Свого часу її досліджували такі відомі мислителі як Ш.-Л. Монтеск'є, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо та інші. Вагомим результатом їх наукових доробків стало визнання доктрини розподілу державної влади одним із основних принципів демократії, який зберігає свою популярність вже понад двісті років.

Першими конституціями світу, в яких було закріплено принцип розподілу влади були Конституція США та Конституція Франції. В подальшому його було закріплено у конституціях більшості держав світу.

Свого часу французький вчений А. Есмен в науковій праці «Общие основания конституционного права» аналізував місце парламенту в системі органів державної влади, визначаючи межі відображення принципу розподілу влад в Конституції США та Конституції Франції.

Так, А. Есмен зазначав, що «логическим следствием принципа разделения властей является положение о том, что законодательная деятельность принадлежит всецело и исключительно законодательной власти» [16, с. 334].

На його думку «единственно возможный, даже легкий, но экстралегальный подход состоит в том, чтобы найти какого-нибудь члена парламента, который бы согласился внести от собственного имени и как исходящее от него предложение закона, желаемого правительством» [16, с. 334].

Відповідно, право законодавчої ініціативи і, як наслідок, прийняття законів є пріоритетним природним правом лише законодавчої влади і тільки.

Вчений пояснює даний підхід тим, що необхідно було забезпечити повну незалежність законодавчої влади, яка за допомогою законів, повинна була диктувати виконавчій владі правила поведінки, а разом з тим, вважалось, що наділення виконавчої влади правом законодавчої ініціативи призвело б до тиску на законодавчий корпус.

Е. Уейд і Г. Філіпс вважають, що розподіл влад може мати три значення: 1) одні і ті ж особи не можуть брати участі в здійсненні функцій більш ніж одного із трьох органів правління; 2) один орган правління не може контролювати діяльність іншого органу, а останній не повинен втручатися в сферу діяльності першого; 3) один орган правління не може здійснювати функції іншого [17, с. 24-25].

Відомий французький вчений Л. Дюгі зазначав, що якщо індивід або індивіди, які виконують функції уряду є агентами парламенту, то питання про їх ставлення до парламенту не являє жодних труднощів. Вони не можуть впливати на парламент, не можуть ні створити ні розпустити його, вони відповідальні перед ним за всі свої акти, парламент наділений повноваженням звільнити в будь-який момент будь-якого члена уряду тощо. Така система, на його думку, призводить до зосередження всієї влади в руках парламенту [18, с. 560-561].

Варто погодитись з Л. Дюгі, який вважав таку систему взаємовідносин між урядом і парламентом неприйнятною і такою, що потребує першочергового вирішення.

Він цілком справедливо вважав, що якщо всі повноваження зосередити в руках

єдиного політичного органу, то це призведе до тиранії [18, с. 561]. Відповідно, необхідно було розділити повноваження між цими політичними органами, інакше могла виникнути небезпека конфліктів, державних переворотів та революцій.

Л. Дюгі в своїй праці «Конституционное право: вопросы теории и практики», яка була перекладена на російську мову ще в 1908 році писав наступне: «Можно представить себе, что глава правительства, за которым признано собственное право или который фактически и юридически присваивает себе характер представителя национальной воли, концентрирует в себе всю силу этого собственного права или представительного свойства, все власти; но все-таки он соглашается на избрание парламента, ограничивающего его законодательную власть в том отношении, что закон может быть издаваем только с согласия парламента и главы государства» [18, с. 561-562].

Подібна система може призвести до повного контролю парламенту главою держави і може, зважаючи на темперамент глави держави і ті чи інші обставини, призвести до режиму абсолютної монархії.

Л. Дюгі зазначав, що: «Присутствие выборного парламента, каковы бы ни были границы его полномочий, служит для управляемых некоторой гарантией, с важностью которой нельзя не считаться, а иногда подобный режим силою вещей приводит к установлению настоящей парламентской системы» [18, с. 561-562].

На механізм держави, класифікацію її вищих органів безпосередньо впливає принцип поділу влади, відповідно до якого функціонують законодавчі, виконавчі і судові органи.

Так, виходячи із вищезазначеного, варто визначити, що Конституція України також, враховуючи світовий досвід розвитку демократії, конституціоналізму та парламентаризму визначила основоположним принципом організації діяльності державної влади в Україні – принцип розподілу влад.

Власне, стаття 6 Конституції України визначає, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.

Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України [2, с. 5].

Вони характеризуються наявністю власної компетенції та власного статусу, в межах яких вони діють незалежно, самостійно та рівноправно.

Незалежність влад не є повною хоч би тому, що влади не є самостійними у вирішенні питання призначення своїх посадових осіб. Парламенти, як і глави держав, беруть участь у призначенні своїх посадових осіб виконавчої влади і суддів. Ця процедура є важливим елементом системи стримувань і противаг, що встановлюється в державі для забезпечення неможливості концентрації влади якоюсь з трьох незалежних гілок [7, с. 118].

За принципом поділу влад будується інституційно-функціональна організація здійснення влади і який означає, що парламент має домінуюче право на формування корпусу законодавчих правил, систему законодавства держави [6, с. 113].

Відомий прихильник принципу поділу влади Ш.-Л. Монтеск'є у науковій праці «Дух законів» писав наступне: «У кожній державі є троякою роду влади: влада законодавча, виконавча, що відає питаннями міжнародного права, і влада виконавча, що відає питаннями права громадян. У силу першої влади государ або установа створює закони, тимчасові або постійні, та виправляє або скасовує існуючі закони. У силу другої влади він оголошує війну або укладає мир, направляє або приймає послів, забезпечує безпеку, запобігає навали. У силу третьої влади він карає злочини і розв'язує зіткнення приватних осіб. Останню владу можна назвати судовою, а другу – просто виконавчою владою держави» [19, с. 290].

Принцип розподілу гілок влади в сучасному розумінні означає, по-перше, розподіл функцій між державними органами відповідно до вимог праці; по-друге, закріплення певної самостійності кожного органу влади при здійсненні своїх повноважень; по-третє, наділення кожного органу можливістю протиставляти свою думку рішенню іншого органу, контролюючи цим повною мірою його дії.

На думку О. І. Осауленка, принцип розподілу влади створює механізми, які мінімізують свавілля з боку владних органів і посадових осіб [20, с. 107].

Таким чином, принцип розподілу влад – це самостійний і єдиний механізм державної влади, що об'єднує всі гілки державної влади, з визначеними Конституцією та законами України різними функціями і повноваженнями, які вони реалізують на основі взаємообумовленості, взаємозалежності, взаємоузгодженості та взаємодії, спільною метою яких є реалізація єдиної влади в державі.

Втім, виходячи з вищезгаданого, необхідно чітко констатувати, що законодавча влада – це влада, яка представляє народ шляхом реалізації функцій та повноважень в межах і спосіб, визначений Конституцією та законами України. Цю тезу підтверджує певним чином і Конституційний Суд України, який в своєму Рішенні від 05 жовтня 2010 року визначив, що положення Конституції України щодо того, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ треба розуміти так, що в Україні вся влада належить народові. Влада народу є первинною, єдиною і невідчужуваною та здійснюється народом шляхом вільного волевиявлення через вибори, референдум, інші форми безпосередньої демократії у порядку, визначеному Конституцією та законами України, через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, сформовані відповідно до Конституції та законів України [21].

Слід зазначити, що не всі вчені розділяють думку щодо пріоритетної та першорядної ролі законодавчої влади в системі влад. Наприклад, В. М. Шаповал, В. І. Борденюк та Г. С. Журавльова вважають, що суттєвим питанням щодо поділу влади в контексті визначення статусу парламенту, є питання співвідношення і співвіднесеності законодавчої і виконавчої влади.

У розвинутих країнах питання співвіднесеності законодавчої і виконавчої влади з акцентом на домінування першої вже давно не вважається актуальним на рівні юридичної теорії. В країнах з парламентарними формами правління розглядають не проблему фактичного домінування виконавчої влади, а необхідність підвищення ролі парламенту в державному механізмі та у процесі владарювання, а також зростання його авторитету в суспільстві. Приблизно в такому ж руслі обговорюється відповідна проблема в країнах із змішаними республіканськими формами правління, хоча в деяких з них звертають увагу на надмірний обсяг і зміст компетенції президента і уряду.

У президентських республіках акцентують увагу на рівно значущості двох «політичних» влад – законодавчої і виконавчої, а судову владу оцінюють як своєрідного арбітра між ними [22, с. 34].

Професор М. В. Цвік вважав, що як парламент, так і президент обираються всенародним голосування і в цьому розумінні рівною мірою є представниками народу, лише разом вони повною мірою можуть виражати волю народу [23, с. 13].

Професор В. М. Шаповал також висловлюється на користь згаданої вище тези і не вважає Верховну Раду України єдиним органом представницької влади, вважаючи, що сприйняття представництва у нерозривному зв'язку із загальними виборами як способом формування відповідних органів є, по суті, загальноприйнятним на рівні політичної і правової свідомості. Тому не існує вагомих аргументів для заперечення тези, за якою обраний шляхом загальних виборів президент отримує загальнонаціональний мандат [24, с. 9].

З данною точкою зору важко погодитись, оскільки обрання Верховної Ради

України і Президента України шляхом виборів є недостатнім аргументом для того, щоб урівняти їх статус.

На думку професора В. Ф. Погорілка, крім обрання безпосередньо народом, винятково важливим вихідним фактором органу народного представництва є його соціальне призначення та функції. З метою реалізації головної функції єдиної державної влади – законодавчого регулювання суспільних відносин народ обирає парламент. Його призначення – приймати закони, які відображали б волю народу, і тим самим представляли інтереси народу.

Соціальне призначення президента, його функція якісно інша. Він обирається для реалізації законів, що приймаються народом шляхом референдуму, або представницьким органом і відображають волю народу. Звідси – складова президентського статусу як представника держави [15, с. 45].

Самостійним фактором, який певною мірою впливає на співвідношення функцій Верховної Ради України з функціями інших органів державної влади є форма правління.

Форма правління чи спосіб організації верховної влади в державі, співвідношення вищих органів державної влади між собою, особливості їх формування є провідним елементом форми держави [25].

Загалом, виділяють дві форми правління – монархію (абсолютну, дуалістичну, конституційну) і республіку (президентську, парламентську, змішану). Окремі країни світу носять ознаки як президентської так і парламентської форми правління. Таку форму державного правління прийнято називати змішаною. В країнах зі змішаною формою правління право формування уряду належить главі держави, але при цьому уряд має обов'язково пройти інвеституру (парламентське затвердження); парламент може ставити питання щодо відповідальності уряду (колегіальної чи індивідуальної).

Наразі юридична наука насичена різними науковими поглядами відносно переваг та недоліків змішаних форм правління в окремих країнах.

Х. Лінц цілком вірно зазначає, що президентсько-парламентська республіка має свої певні недоліки, які виявляються в тому, що президент і асамблея знаходяться поміж собою в боротьбі за легітимність, оскільки і президент, і парламент обираються народним голосуванням, при цьому їх витоки і подальше існування незалежні один від одного [26, с. 18].

Президентсько-парламентська республіка характеризується домінуючим положенням президента в системі державної влади і безперечно має свої позитиви. Це, насамперед, стабільність управління країною та зміцнення влади на місцях, без порушення принципів місцевого самоврядування. Втім, не позбавлена дана форма державного правління і окремих недоліків. Найбільш яскравим з яких є загроза авторитаризації влади президентом та поява нових відносин та непорозумінь між органами державної влади, які як правило не властиві для класичних форм державного правління.

На користь парламентської форми державного правління відносно Франції свого часу висловлювався відомий вчений Л. Дюгі, який писав, що найбільш прийнятним для забезпечення принципу розподілу влад, а особливо законодавчої і виконавчої влади в Франції міг би стати парламентський режим. Даний режим міг би забезпечити рівність парламенту і уряду та тісне співробітництво в будь-якій державній діяльності.

Основною вимогою успішного функціонування парламентського режиму є рівність парламенту і уряду. Якщо парламент стане залежним від глави держави, то рівновагу буде порушено, і на зміну парламентського режиму прийде диктатура глави держави [18, с. 569].

Л. Дюгі вважав, що уряд і парламент однаково не можуть брати участь у реалізації функцій держави [18, с. 572].

З іншого боку, так як функції держави різноманітні, так як способи їх виконання здійснюються в різноманітних умовах, то міра і ступінь втручання уряду і парламенту також різна. Відповідно, Л. Дюгі вважав, що мова йде не про розподіл влад, а про розподіл їх функцій, або про різноманітну участь у виконанні функцій держави.

Україна згідно до Конституції України 1996 року є республікою змішаного типу, яка вже пройшла певний шлях – шлях реформ у 2004, а пізніше у 2010 році.

8 грудня 2004 року Верховна Рада України ухвалила Закон України України № 2222-IV «Про внесення змін до Конституції України», яким було передбачено перехід від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської форми правління, формування уряду коаліцією депутатських фракцій, а відповідно посилення його статусу, подовження терміну повноважень Верховної Ради до 5 років тощо [27].

Втім, 1 жовтня 2010 року Конституційний Суд України визнав згаданий Закон «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV таким, що був прийнятий з порушенням процедури його розгляду та прийняття [28].

На підставі рішення Конституційного Суду України згаданий закон втратив чинність, а, відповідно поновив чинність Конституції України 1996 року в редакції від 28 червня 1996 року. Результатом таких змін стало набуття Україною статусу президентсько-парламентської республіки.

Виходячи з цього, основним фактором, що впливає на специфіку співвідношення функцій парламенту з іншими органами влади є форма державного правління, що переважно залежить від джерела верховної влади та порядку утворення органів державної влади.

Таким чином, основними політико-правовими факторами, що лежать в основі співвідношення функцій Верховної Ради України з функціями інших вищих органів державної влади є, по-перше, місце Верховної Ради України в системі влади, що обумовлюється її основним призначенням - бути виразником волі народу шляхом прийняття законів; обранням парламенту всенародно та його роллю щодо формування інших органів влади тощо; наявністю законодавчої влади, що є частиною делегованого народом суверенітету; представницьким характером цього органу, адже парламент представляє інтереси всього народу і здійснює свою діяльність від його імені через законотворення та інші функції.

По-друге, Конституція України, враховуючи світовий досвід розвитку демократії, конституціоналізму та парламентаризму визначила основоположним принципом організації діяльності державної влади в Україні – принцип розподілу влади, що є самостійним і єдиним механізмом державної влади, що об'єднує всі гілки державної влади, з визначеними Конституцією та законами України різними функціями і повноваженнями, які вони реалізують на основі взаємообумовленості, взаємозалежності, взаємоузгодженості та взаємодії, спільною метою яких є реалізація єдиної влади в державі.

По-третє, основним фактором, що впливає на специфіку співвідношення функцій парламенту з іншими органами влади є форма державного правління, що переважно залежить від джерела верховної влади та порядку утворення органів державної влади.

Список використаної літератури

1. Серьогіна С. Г. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підруч. [Електронний ресурс] / С. Г. Серьогіна. —Х.: Право, 2005. – 256 с. - Режим доступу: <http://radnuk.info/pidrychnuku/bydivnutstvo/482-bydivnutstvo/8968-s-4.html>
2. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та доп. Станом на 18 серп. 2011р.: офіц. текст. - К.: А.В. ПАЛИВОДА, 2011. – 56 с.

3. Кривенко Л. Т. Функції Верховної Ради України в контексті конституційної реформи / Л. Т. Кривенко // Право України. - 2004. - №4 - С. 49-53.
4. Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика : моногр. / В. Ф. Погорілко, Л. Т. Кривенко, В.Б. Авер'янов та ін., за заг. ред. В. Ф. Погорілка. - К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України: А.С.К., 2003. – 652 с.
5. Чиркин В. Е. Элементы сравнительного правоведения / В. Е. Чиркин. - М., 1994. - 134с.
6. Журавський В. С. Становлення і розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно-правові проблеми) / В. С. Журавський. - К.: Парламентське вид-во, 2002. – 344 с.
7. Кислий П. Становлення парламентаризму в Україні: На тлі світового досвіду / П. Кислий, В. Чарльз; за заг. ред. П. Кислого. - К.: Абрис, 2000. - 414 с.
8. Страшун Б. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Общая часть: учебн. / рук. авт. кол-ва и отв. ред. Б. А. Страшун. – 4-е изд., обновл. и дораб. – М.: Норма, 2005. – 896 с.
9. Георгіца А. З. Законодавча влада: поняття, правова природа, місце і роль у системі органів публічної влади / А. З. Георгіца // Право України. - 2009. - №11. - С. 100-116.
10. Представительные органы власти социалистических государств: вопросы теории и практики / под. ред. проф. П. В. Атаманчука. - М., 1986. – 143 с.
11. Иванова В. И. Система государственных органов власти в социалистических странах / В. И. Иванова. - М., 1982. – 35 с.
12. Декларація про державний суверенітет України [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України – Режим доступу:
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/55-12/print1366634079697240>
13. Максакова Р. М. Конституційно-правові проблеми організації та реалізації установчої влади в Україні: моногр. / Р. М. Максакова. - Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2012. – 436 с.
14. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним зверненням Барабаша Олександра Леонідовича щодо офіційного тлумачення частини п'ятої статті 94 та статті 160 Конституції України (справа про набуття чинності Конституцією України) від 03.10.1997 р. № 4зп // Офіційний вісник України. - 1997. - № 42. - С. 59.
15. Органи державної влади України: моногр. / В. Ф. Погорілко, В. Б. Авер'янов, О. В. Батанов та ін.; за заг. ред. В. Ф. Погорілка. - К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2002. - 592 с.
16. Эсмен А. Общие основания конституционного права / А. Эсмен; пер. с фр. под ред. Н. О. Бер. - СПб: Изд-во О. Н. Поповой, 1909. - 449с., XII,
17. Уэйд Е. Конституционное право / Е. Уэйд, Г. Филипс, под. ред. С. Б. Крылова. - М.: Изд. иностранной литературы, 1950. – 553 с.
18. Дюги Л. Конституционное право: общая теория государства / Л. Дюги. - Репр. изд. 1908 г. - Одесса: Юридична література, 2005. – 957 с
19. Монтескье Ш. Избранные произведения. В 2-х т. / Ш. Монтескье, под общ. ред. М. П. Баскина. - М.: Госполитиздат, 1955. - 799 с.
20. Осауленко О. І. Загальна теорія держави і права: навч. посіб. / О. І. Осауленко. - К.: Істина, 2007. – 336 с.
21. Рішення Конституційного Суду України від 05.10.2005 р. N 6-рп/2005 (справа щодо здійснення влади народом) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу:
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05>
22. Шаповал В. М. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні: навч. посіб / В. М. Шаповал, В. І. Борденюк, Г. С. Журавльова; за заг. ред. В. М. Шаповала. - К.: Вид-

во УАДУ, 2000. – 216 с.

23. Цвік М. В. Взаємодія законодавчої, виконавчої гілок влади та референдуму / М. В. Цвік // Вісник Академії правових наук України. - 1995. - № 3. - С. 13-16.

24. Шаповал В. М. Парламент як орган народного представництва / В. М. Шаповал // Віче. - 1999. - №5. - С. 9-14.

25. Петришин О. Змішана республіканська форма державного правління: питання теорії та практики [Електронний ресурс] / О. Петришин, С. Серьогіна. - Режим доступу: <http://info-pressa.com/article-467.html>

26. Shugart M. Presidents and Assemblies: Constitutional Design and Electoral Dynamics ch.2. [Electronic Resource] / M. Shugart, J. Carey. - New York: Cambridge University Press, 1992. - Mode of access:

http://books.google.ch/books?id=ZMuFhQ75b64C&printsec=frontcover&hl=de&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

27. Про внесення змін до Конституції України: Закон України від 8 грудня 2004 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2222-15>

28. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року N 2222-IV // Вісник Конституційного суду України. - 2010. - № 5. - С. 36.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2013 р.

Z. M. Pustovit

**POLITICAL AND LEGAL FACTORS THAT INFLUENCE THE RATIO OF
FUNCTIONS OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE WITH THE
FUNCTIONS OF OTHER SUPREME AUTHORITIES**

This article analyzes the political and legal factors that influence the the ratio of functions of the Verkhovna Rada of Ukraine with the functions of other supreme authorities.

It is proved that the basic political and legal factors underlying the the ratio of functions of the Verkhovna Rada of Ukraine with functions of the supreme bodies of public authorities firstly, is the Verkhovna Rada of Ukraine place in the system of government, which is determined that the main purpose - to be the expression of the will of the people by passing laws; popularly elected parliament and its role for the formation of other authorities, etc.; availability the legislature, which is part of sovereignty delegated by the people, representative nature of this body and so on.

Secondly, the Constitution of Ukraine taking into account international experience of democracy, constitutionalism and parliamentarism has identified a fundamental principle of the organization of state power in Ukraine - principle of separation of powers which is independent and the only mechanism of state power which unites all branches of government, defined by the Constitution and laws of Ukraine various functions and powers they realize on the basis of mutual dependence, interdependence and interactions whose common goal is the realization of a single authority in the state.

Thirdly, the main factor that affects the specific the ratio of functions of parliament from other public authorities is a form of state governance which mainly depends on the source of supreme power and order formation of the government.

Keywords: *political and legal factors, the Supreme Council of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine functions, the principle of separation of powers, the form of government.*